

de Gemeenteraad

Onderwerp: Kaderbrief begroting 2009-2012

Geachte leden,

Hierbij bieden wij u, op grond van artikel 4 van de Financiële verordening gemeente Tynaarlo, de kaderbrief 2009 –2012 aan.

In deze brief stellen wij u de kaders voor die – na vaststelling door uw raad – zullen gelden voor de begroting 2009 en de meerjarenbegroting van de daarop volgende drie jaren, 2010 tot en met 2012.

Wij verzoeken u om deze kaderbrief te behandelen en vast te stellen voor 1 maart 2008, zodat wij daarna de concept begroting 2009 kunnen gaan opstellen.

Bij de behandeling van de begroting 2008 hebben wij de perspectieven voor het meerjarenplan al aan uw raad gepresenteerd. Met het presenteren van de sluitende meerjarenbegroting tot en met 2011 zijn al keuzes tot ombuigingen gemaakt (blz 8 van de begroting 2008)

Ook zijn keuzes gemaakt om in veel gevallen tot en met 2011 de gevolgen van deze ombuigingen op te vangen met het beschikbaar stellen van incidentele gelden (blz 13 van de begroting 2008)

De vastgestelde begroting 2008 en de daarbij behorende meerjarenbegroting tot en met 2011 is uitgangspunt voor het bestaande beleid. In deze kaderbrief wordt daar ook van uitgegaan.

Deze kaderbrief is ingedeeld naar verschillende onderwerpen. Per onderwerp gaan wij in op de kaders die wij u voorstellen om vast te stellen.

De onderwerpen die wij behandelen gaan zowel in op de algemene uitgangspunten van de programma-begrotingen als op de financiële uitgangspunten (zowel de lasten kant als de batenkant).

Verder geeft de kaderbrief richting aan de discussie die tijdens de vergadering van de Voorjaarsnota 2008 op 24 juni 2008 gevoerd gaat worden. Overigens gaven wij ook al bij de Najaarsnota 2007 aan dat wij bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2008 met ideeën over nieuw beleid komen,

Achtereenvolgens treft u de volgende onderwerpen aan.

1. Samenvatting van de voorgestelde kaders

2. Korte presentatie verwachte begrotingsresultaat

3. Algemene uitgangspunten

- 3.1. Uitgangspunten collegeprogramma
- 3.2. Waarderingsgrondslagen activa en passiva
- 3.3. Notities conform financiële verordening
- 3.4. Basis voor de begroting
- 3.5. Risicoparagraaf en reserves

4. Financiële uitgangspunten - lasten

- 4.1. Loon en prijsontwikkelingen van kosten derden
- 4.2. Subsidies en bijdragen aan derden
- 4.3. Kapitaallasten
- 4.4. Interne rente
- 4.5. Personeelskosten en personeelsformatie
- 4.6. Gemeenschappelijke regelingen

5. Financiële uitgangspunten - baten

- 5.1. Algemene uitkering
- 5.2. Behoedzaamheidsreserve
- 5.3. Gemeentelijke belastingen
- 5.5. Gemeentelijke heffingen
- 5.6. Baten uit grondexploitatie

6. Nieuw beleid

- 6.1. Nieuw beleid; structurele investeringsruimte
- 6.2. Nieuw beleid; incidentele investeringsruimte
- 6.3. Beschikbaar stellen van gelden nieuw beleid

7. Projecten en ontwikkelingen

- 7.1. Ter Borch en grondbedrijf
- 7.2. Onderzoek verzelfstandiging Openbaar Onderwijs

8. Programma's, doelen en effecten

- 8.1. Programma's
- 8.2. Doelen en effecten
- 8.3. Ramingen per programma, verdeeldienst

9. Algemene beschouwingen

10. Accountantscontrole 2008

11. Begrotingsresultaten en planning werkzaamheden

- 11.1. Verwacht begrotingsresultaat 2008 en verder
- 11.2. Planning van de werkzaamheden

1. Samenvatting van de voorgestelde kaders

De kaderbrief 2008-2011 is het uitgangspunt geweest voor de begroting 2008 en de meerjarenbegroting. Daarmee zijn deze uitgangspunten ook de basis voor de begrotingen van 2010, 2011, en 2012

Deze kaderbrief gaat over de begroting 2009 tot en met 2012. Vanzelfsprekend is er een ruime overlappende periode met de vastgestelde begroting 2008 en de meerjarenbegroting 2008-2011, te meer omdat in die meerjarenbegroting al aan is gegeven hoe de ombuigingen en investeringen, lasten en batenontwikkeling zich zullen ontwikkelen.

Ook geldt dat als de ontwikkelingen en inzichten die bij de begroting 2008 aanwezig waren onveranderd zijn, dezelfde kaders blijven gelden voor de begroting van 2009 e.v.

Daarom worden in deze samenvatting alleen de uitgangspunten aangegeven die afwijken van de uitgangspunten die bij de begroting 2008 e.v. zijn gehanteerd. Wel wordt hierna in de toelichting op elke kostensoort aangegeven wat de uitgangspunten zijn, inclusief een korte toelichting.

Aan uw raad wordt gevraagd aanvullend op de kaders die bij de begroting 2008 e.v. gelden, de volgende kaders voor de begroting 2009-2012 vast te stellen

Vaststellen notities

Wij stellen voor om in 2008 de nota's Lokale Heffingen en Kapitaalgoederen (waarin ook aandacht onderhoud openbare ruimte) vast te stellen, zoals bedoeld in artikel 6 lid 2 van de financiële verordening. Ook in 2007 zijn deze nota's genoemd, maar in 2007 zijn in plaats daarvan de nota verbonden partijen en weerstandsvermogen behandeld. De nota's worden bij de Voorjaarsnota 2008 aangeboden, zoals ook in 2007 reeds is toegezegd aan de gemeenteraad.

Ook wordt naar aanleiding van de in 2007 vastgestelde nota verbonden partijen een lijst opgesteld van alle verbonden partijen, waarin doelen, verantwoordelijkheden en inzicht in besteding van middelen aan de orde komen. Daarnaast zullen wij in 2008 opnieuw een aantal verbonden partijen onder de loupe nemen om tot een risicoanalyse en toezichtarrangement te komen. In 2008 zullen daarvoor de Regionale Brandweer (GRBD), GHOR, Meerschop Paterswolde en Groningen Airport Eelde worden onderzocht.

Ieder jaar zal de nota reserves en voorzieningen worden herzien (zoals bedoeld in art 12 van de financiële verordening) De nota reserves en voorzieningen wordt gereedgemaakt voor behandeling, gelijktijdig met de kaderbrief.

Prijsontwikkeling van kosten en subsidies en bijdragen aan derden

De index van de prijsontwikkeling is vastgesteld op 1.57%. De index van de subsidies en bijdragen aan derden en gemeenschappelijke regelingen wordt ook vastgesteld op 1.57%. De indexen zijn gebaseerd op de gemiddelde indexen van de consumenten prijs index (CBS) van de afgelopen jaren

Personeelskosten

Het uitgangspunt voor de personeelskosten is de meeste actuele informatie over de vastgestelde CAO die een looptijd heeft van 1 juni 2007 tot 1 juni 2009.

De premies Werkloosheidsuitkering (WW gelden) worden per 1 januari 2009 afgeschaft. Voor de gemeente betekent het ook dat de pseudo premies worden afgeschaft, wat in 2008 tot een gedeeltelijke en vanaf 2009 voor een volledige afschaffing van de ingehouden pseudo premies WW leidt. Vanaf 2009 leidt dit tot een nadeel van ca € 200.000 voor de gemeente Tynaarlo.

Programma's , doelen en effecten

Omwille van de continuïteit en vergelijkbaarheid van onze begrotingen en jaarrekeningen over een periode van enkele jaren stellen wij voorshands voor om uit te gaan van de vastgestelde 30 programma's.

Wij willen de effecten van beleid graag goed inzichtelijk maken. Daarom werken we aan een opzet om dat te realiseren. Ook betrekken we daarbij de opzet van de voorstellen aan het bestuur. We willen dat daarin nadrukkelijker in wordt gegaan op de vragen

- Wat we willen bereiken (de relatie met het programma en de doelen),
- Waarom de voorgestelde activiteit er goed in past (wat gaan we ervoor doen) en
- Wat het mag kosten.

Verder is ons streven om dit zo concreet mogelijk aan te geven, wat aansluit bij de ontwikkeling van de indicatoren die in de programma's zijn genoemd.

In ons collegeprogramma hebben wij de 30 programma's geclusterd in 6 thema's. In 2007 hebben wij de bij het opzetten van de begroting 2008 ook gekozen voor deze 6 thema's. Inmiddels heeft de gemeenteraad een motie aangenomen waarin wordt vastgehouden aan de 30 programma's. Op basis van de uitspraken van de gemeenteraad stellen wij voor om in 2008 een verder onderzoek uit te voeren. Doel is om samen met de raad tot een goed afgestemde en opgezette werkwijze te komen om effecten van beleid en besturen op hoofdlijnen inhoud te kunnen geven.

Ook willen wij in de programmabegrotingen blijvend werken aan duidelijkere doelen en indicatoren die passen bij wensen van de gemeenteraad om op hoofdlijnen te kunnen sturen.

Projecten : Onderzoek verzelfstandiging Openbaar onderwijs

In 2007 is gestart met het onderzoek naar de verzelfstandiging van het openbaar onderwijs. De verwachting is dat in 2008 het onderzoek naar een mogelijke verzelfstandiging van het openbaar onderwijs wordt afgerond. Wij gaan er bij het opstellen van de begrotingen van uit dat een mogelijke verzelfstandiging minimaal kosten neutraal zal verlopen.

Nieuw beleid 2009

Wij stellen voor dat de invulling van de gelden voor nieuw beleid plaatsvindt zoals in de meerjarenbegroting 2008-2011 is aangegeven, en zoals het aansluit bij ons meerjarig collegeprogramma.

Beschikbaar stellen van gelden nieuw beleid

Bij de begroting wordt ook nieuw beleid vastgesteld. Door het vaststellen van het nieuwe beleid wordt geld beschikbaar gesteld om in het genoemde jaar werkzaamheden, diensten of investeringen uit te voeren. Bij het vaststellen van de begroting voteert de raad dus ook de gelden voor nieuw beleid. Wij stellen zelf het geld beschikbaar aan de organisatie als een volledig plan is aangeleverd aan ons college.

In het kader van een actieve informatieplicht zullen wij voor relevante projecten en investeringen de gemeenteraad steeds informeren. In ieder geval zullen wij voor de beschikbaar gestelde gelden die het karakter van aan kapitaallast zijn (en waar dus een groter investeringsbedrag voor nodig is) de raad over de investeringsplanning informeren.

Accountantscontrole 2008

Wij stellen voor dat de gemeenteraad vroeg in het jaar, liefst bij het vaststellen van de kaders voor de begroting 2009 ook richting geeft aan de controle voor het huidige jaar 2008, door in het 1^e kwartaal al de accenten en het normenkader te benoemen waar de accountant naar zal kijken. Wij vinden dit een verdere verbetering van de Planning & Control cyclus. Wij stellen voor dat uw gemeenteraad, mede vanuit de bevindingen van de accountant (januari / februari 2008), met normenkader en accenten komt. Dit sluit aan bij een advies dat ook door het audit comité is gedaan.

2. Korte presentatie verwachte begrotingsresultaat

Hieronder wordt een korte presentatie gegeven van het verwachte begrotingsresultaat, uitgaande van de kaders die in deze kaderbrief worden genoemd.

Aan het eind van de brief is het verwachte begrotingsresultaat verder uitgewerkt opgenomen.

	2008	2009	2010	2011	2012
verwacht resultaat in het jaar	515.569 V	501.569 V	-325.378 N	27.754 V	-15.727 N
Verwacht cumulatief begrotingsresultaat	515.569 V	1.017.138 V	691.760 V	719.514 V	703.787 V

3. Algemene uitgangspunten

3.1 Uitgangspunten

De uitgangspunten voor het financiële beleid zijn

- (1) het financiële beleid is gestoeld op een reële sluitende begroting in een meerjarig perspectief inclusief een gezonde reservepositie.
- (2) een sober en doelmatig gebruik van de middelen met een grote mate van doeltreffendheid.
- (3) Het streven is daarom om de doelen concreet geformuleerd te krijgen.

Bij het opstellen van de begroting 2008 e.v. zijn keuzes gemaakt die voor de begroting 2009 e.v. als uitgangspunt voor bestaand beleid worden meegenomen.

3.2. Waarderingsgrondslagen activa en passiva

Ons uitgangspunt bij het opstellen van de begroting en de meerjarenbegroting is dat de waarderingsgrondslagen voor de activa en de passiva ongewijzigd zijn en conform de waarderingsgrondslagen die in de jaarrekeningen worden gehanteerd. Vanaf 1 januari 2004 geldt de financiële verordening (ex art 212 GW). Bij het opstellen van de begroting wordt hiermee rekening gehouden. Dat betekent bijvoorbeeld dat investeringen die na 1 januari 2004 plaatsvinden worden gewaardeerd (en dus ook afgeschreven) volgens deze richtlijn.

Daarnaast zijn de rapportage en boekingsvoorschriften die uit het Besluit Begroting en Verantwoording komen (BBV) uitgangspunt voor de indeling en opzet van de begrotingen.

3.3. Notities conform de Financiële verordening gemeente Tynaarlo

Conform de artikelen die in de verordening 212 zijn opgenomen moeten wij notities opstellen waarin de uitgangspunten van het beleid worden benoemd. Het gaat om de volgende notities

- Reserves en voorzieningen (jaarlijks)
- Nota lokale heffingen (2008)
- Nota weerstandsvermogen en risicomangement (2006)
- Nota kapitaalgoederen (2008)

- Nota bedrijfsvoering,
- Nota verbonden partijen (2007)
- Nota grondbeleid (2007)
- Nota verstrekking gemeentelijke subsidies.
- Nota Misbruik en Oneigenlijk gebruik (art 6 lid 2) (2006)

Volgens planning zullen wij de komende jaren deze notities opstellen of herijken en ter vaststelling aan uw raad voorleggen.

In 2008 zullen wij ondermeer de nota kapitaalgoederen opstellen, waarin in ieder geval ook aandacht wordt besteed aan beheer van de openbare ruimte in relatie met areaaluitbreidingen.

Wij stellen voor om in 2008 de nota's Lokale Heffingen en Kapitaalgoederen vast te stellen, zoals bedoeld in artikel 6 lid 2 van de financiële verordening:

Ieder jaar zal de nota reserves en voorzieningen worden herzien (zoals bedoeld in art 12 van de financiële verordening) Dat gebeurt bij het aanbieden van de kaderbrief.

3.4. Basis voor de begroting

De basis voor de begroting is aanvaard beleid. Dat wil zeggen: de vastgestelde begroting 2008 en de daarbij behorende meerjarenbegroting, met inbegrip van de structurele effecten uit de besluitvorming tot 1 juni 2008.

3.5. Risicoparagraaf en reserves

Bij het opstellen van een begroting ramen wij zo juist en volledig mogelijk alle baten en lasten. Het is vanzelfsprekend dat wij niet alle effecten van ontwikkelingen kunnen inschatten. Deze risico's nemen wij in de begroting in de aparte risicoparagraaf op.

In dat kader stellen we voor om voordelen die gedurende het jaar ontstaan en die geen direct bestemming hebben toe te voegen aan de reserves en om regelmatig aan de gemeenteraad over de vrij beschikbare reserves te rapporteren

4. Financiële uitgangspunten - lasten

4.1. Loon en prijsontwikkelingen van kosten

De kosten van derden betreffen de diensten en goederen die derden leveren voor de uitvoering van de werkzaamheden binnen de gemeente. Het gaat hier bijvoorbeeld om de kosten energie en nutsbedrijven, kantoorartikelen, accountantsdiensten, materialen en diensten voor onderhoud gebouwen en infrastructuur, schoonmaak en catering, licenties software, premies verzekeringen. Het is gebruikelijk bij het begroten van deze kosten om rekening te houden met een prijsindexatie.

Daarom wordt er rekening mee gehouden dat ieder jaar een indexatie plaats vindt door de leveranciers van 1,57%, gebaseerd op de gemiddelde CBS prijsindices van de afgelopen jaren.

4.2. Subsidies en bijdragen aan derden

Nadat in eerder jaren de subsidies zijn bevroren is vanaf 2008 de index voor subsidies en bijdragen aan derden gesteld 1.57%. Wij stellen voor om ook voor 2009 dit te hanteren.

4.3. Kapitaallasten

Kapitaallasten berekenen wij op basis van de kosten voor rente en afschrijving. De afschrijvingstermijnen zijn gebaseerd op de financiële verordening. Wij zullen in 2008 de nota Kapitaalgoederen opstellen en daarbij ook de calculatiemethode rondom investeringen en afschrijvingen betrekken, zoals dat aan de gemeente raad is toegezegd.

Voor de interne rente verwijzen wij naar de paragraaf hieronder (4.4)

Afschrijvingen vinden plaats op alle activa met een economisch nut. Investeringen vanaf 1 januari 2004 met een maatschappelijk nut worden niet geactiveerd maar ineens afgeschreven. Dit sluit aan bij de uitgangspunten van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Zie hiervoor ook paragraaf 6.2)

4.4 Interne rente

De volgende rentes zijn opgenomen in de meerjarenbegrotingen:

De volgende rentes worden voorgesteld voor de begroting 2008 e.v.	
Rente vast geld voor nieuwe investeringen	5 %
Rente boekwaarde grondexploitatie	5 %
Rente eigen financieringsmiddelen	5 %
Rente kort geld op te nemen	4 %
Rente kort geld uit te zetten (credit saldi)	2 %

De rentevoordelen die op de boekwaarde grondexploitaties worden gerealiseerd worden voor de jaren 2005, 2006 en 2007 toegevoegd aan de Algemene Reserve Grote Investeringen, zoals dat bij het ombuigingsplan in 2004 is vastgesteld. Dit betreft in totaal ca € 2,5 miljoen, dat uiterlijk in 2010 aan de Algemene Reserve Grote Investeringen zal zijntoegevoegd.

4.5. Personeelskosten en formatieomvang

De CAO kent een looptijd van 1 juni 2007 tot 1 juni 2009. In de begroting wordt uitgegaan van de bestaande uitgangspunten en wordt verwacht dat daarmee de Cao stijging wordt opgevangen.

Samengevat wordt er dus uitgegaan van:

1. een stijging van de CAO met 2% per jaar
2. een stijging van salariskosten door periodieken en eindejaarsuitkering met 0,5% en aanvullende werkgeverslasten van 1% per jaar.

Een Cao is nog niet afgesloten. De verwachting is voorsnog dat het totaal van de personeelskosten past binnen de jaarlijkse indexatie van 3% per jaar, zoals in de MJ begroting is opgenomen, omdat ook het uitgangspunt is dat een meer dan trendmatige verhoging door en verhoging van de Algemene Uitkering zal worden opgevangen.

Opleidingskosten

Wij streven naar een opleidingsbudget van 2% van de loonsom. Daarom wordt voor de jaren 2008-2010 een verhoging van het opleidingsbudget voorgesteld met steeds € 15.000 per jaar. In 2010 is daarmee naar verwachting het opleidingsbudget gegroeid tot ca 1,8% van de loonsom. Naast voorgestelde verhogingen zal bezien worden of extra middelen uit bedrijfsvoering zelf worden gevonden en anders zal bij de Voorjaarsnota met aanvullende voorstellen worden gekomen.

Naast de voorgestelde verhoging van opleidingsgelden stellen we voor om mogelijkheden te vinden om het interne opleidingsbudget voor de komende jaren te verhogen tot 2% van de loonsom.

Personeelsformatie

De personeelsformatie is gebaseerd op het functieboek per 1 januari 2008 , inclusief alle wijzigingen in genomen besluiten tot en met medio 2008

4.6. Gemeenschappelijke regelingen

Uitgangspunt is een indexatie van 1,57% voor de kosten en een indexatie van 3% voor de loonkosten-component wordt (net als bij de interne organisatie) .In de voorgaande kaderbrieven gingen wij uit van een stijging van 0% voor de kosten (anders dan loonkosten). Wij vinden het realistisch voor derden dezelfde uitgangspunten te hanteren die wij ook zelf intern hanteren.

5. Financiële uitgangspunten – baten

5.1. Algemene uitkering

Bij het opstellen van de begroting 2009 en volgende jaren zal de juni circulaire 2008 bekend zijn. Wij zullen de effecten daarvan verwerken in de begroting. Bij de behandeling van de begroting in uw Raad in oktober 2008 zal ook de informatie uit de september circulaire bekend zijn. Dat betekent dat bij de behandeling van de begroting de meest recente informatie met een structureel effect voor de begroting 2009 e.v bekend is. Voor 2012 is vooreerst uitgegaan van een indexatie van + 2% ten opzichte van 2011

Algemene uitkering en compensatie OZB

De compensatie voor de gemeente Tynaarlo voor het afschaffen van het OZB gebruikersdeel bedraagt € 235.000 per jaar. Deze compensatie is niet volledig beschikbaar maar komt in 15 jaren beschikbaar komt (dus ieder jaar ca € 15.000 per jaar extra) , zoals het ook is opgenomen vanaf de begrotingen van 2006 e.v.

5.2. Behoedzaamheidsreserve

50% van de behoedzaamheidsreserve levert een bedrag van € 160.000 aan structurele dekkingsmiddelen op, die in de begrotingen zijn opgenomen.

Wij stellen voor de behoedzaamheidsreserve in te zetten als structureel dekkingsmiddel voor de begrotingen 2009 e.v. tot 50%

5.3. Gemeentelijke belastingen

Voor 2009 geldt voor woningen en niet woningen wederom een aanpassing van de waardepeildatum. Ingaande 2008 wordt jaarlijks de waardepeildatum aangepast

Woningen

Wij zullen de belastingopbrengsten ramen met inbegrip van volume mutaties inclusief een trendmatige verhoging. Zoals eerder aangegeven houden wij in de begroting 2009 rekening met een trendmatige verhoging van 2 % per jaar.

Voor waardestijgingen door verbouwingen, uitbreidingen (verbouwingen) en meer woningen wordt uitgegaan van 2% per jaar, zoals het ook is opgenomen in de begroting.

Deze uitbreidingen zijn gebaseerd exclusief de uitbreidingen in het plan Ter Borch (zie later bij projecten).

Niet woningen

In 2007 is op basis van de gesprekken met OFGT en LTO over tariefdifferentiatie afgesproken dat de opbrengst van de OZB niet woningen gedurende de jaren 2008- 2011 stijgt met € 37.500 per jaar, in totaal € 150.000 extra opbrengst uit OZB in 2011. Daarnaast wordt in de begroting 2009 e.v. net als in 2008 uitgegaan van een trendmatige verhoging van 2% en een percentage voor waardevermeerdering, uitbreidingen (verbouwingen) en meer niet-woningen van 2%.

5.4. Gemeentelijke heffingen

Ons beleid is steeds geweest om te streven naar het kostendekkend maken van de leges en andere gemeentelijke heffingen. Voor afvalstoffenheffing en rioolrechten geldt een 100% kostendekkendheid, conform de voorgaande jaren.

5.5. Baten uit grondexploitatie

Op basis van een onderzoek naar winstgevendheid van het grondbedrijf is vastgesteld dat er een structurele bijdrage aan de algemene dienst verwacht wordt van € 500.000 per jaar. Dat bedrag is ook opgenomen in de begroting vanaf 2006.

De voordelen die zijn ontstaan door rentevoordelen uit doorberekeningen aan grondexploitaties in 2005 - 2007 worden toegevoegd aan de Algemene Reserve Grote Investeringen en worden dus niet als dekingsmiddel in de begroting aangewend. Zo is het ook in de begroting opgenomen.

6. Nieuw beleid

6.1. Nieuw beleid; structurele investeringsruimte

Bij de begroting 2008 e.v is de ruimte voor nieuw beleid voor de komende jaren vastgesteld. Ook is de bestemming van een deel van deze gelden voor de komende jaren vastgesteld. Zo wordt er € 41.000. gebruikt voor het rentevrij maken van de algemene reserve met inkomensfunctie en ter dekking van een deel van de bijdrage aan de regiovisie (€250.000)). Tevens is in de begroting 2008 aangegeven wat de voorgestelde invulling van nieuw beleid is in de jaren 2008 en verder.

De beschikbare structurele middelen voor de komende jaren zijn opgenomen onder hoofdstuk 11*)

*) In totaal is voorgesteld om in de jaren 2008-2011 € 1.037.190 aan structurele middelen in te zetten voor nieuw beleid. Het restant van € 703.787 (cumulatief structureel voordeel in 2012) is beschikbaar voor nieuwe ontwikkelingen. Voor structureel onvoorzien wordt 30.000 per jaar gereserveerd.

Bij de Voorjaarsnota 2007 zullen wij, samen met de voorgestelde investeringen die al in de meerjarenbegroting zijn genoemd, met aanvullende voorstellen komen aangaande de inzet van deze investeringsruimte. Hierbij zullen in ieder geval de volgende zaken worden betrokken:

De wens om naast de huidige kapitaallasten, ook de toekomstige vervangingsinvesteringen te beschouwen.

De stijgende bouwkosten en prijzen en de gevolgen daarvan voor de begrote kapitaallasten. Vervangingsinvesteringen en bijbehorende kapitaallasten. Hierbij denken wij ook aan de investeringen met betrekking tot de zwembaden.

Het mogelijk terugdraaien van zaken die wij nu met incidentele middelen dekken, zodat ze weer structureel in de begroting worden opgenomen.

Voorstellen die passen binnen de pijlers die door het kabinet zijn aangedragen in het met de gemeenten gesloten bestuursakkoord.

6.2. Nieuw beleid; incidentele investeringsruimte

In de voorgaande jaren is als uitgangspunt gehanteerd dat een bedrag van € 1.400.000 beschikbaar is voor incidenteel nieuw beleid. Het bedrag wordt meegenomen voor nieuw beleid, waarvan op voorhand 20% wordt gereserveerd voor incidenteel onvoorzien.

Ook is in de meerjarenbegroting 2008-2011 al voorgesteld hoe de gelden worden besteed. In totaal wordt voor de jaren 2008-2011 € 5.322.874 aan incidentele investeringen voorgesteld (zie Begroting 2008, blz 13)

6.3. Beschikbaar stellen van gelden nieuw beleid

Bij de begroting wordt ook nieuw beleid vastgesteld. Door het vaststellen van het nieuwe beleid wordt geld beschikbaar gesteld om in het genoemde jaar werkzaamheden, diensten of investeringen uit te voeren. Bij het vaststellen van de begroting voteert de raad dus ook de gelden voor nieuw beleid. Wij stellen zelf het geld beschikbaar aan de organisatie als een volledig plan is aangeleverd aan ons college.

7. Projecten en ontwikkelingen

Projecten

In 2009 en verdere jaren zal een aantal projecten (verder) worden afgerond en verandert de wet en regelgeving op een aantal gebieden. In het bijzonder gaat het dan om:

- Projecten binnen het grondbedrijf

- Onderzoek verzelfstandiging Openbaar Onderwijs

7.1. Projecten binnen het grondbedrijf

Ter Borch

Uitgangspunt bij de begrotingen is dat de ontwikkeling en de uiteindelijke beheers en onderhoudskosten van het plan ter Borch per saldo geen verzwaring van de lasten zal betekenen. Dit betreft aan de ene kant de inkomsten uit met name OZB en algemene uitkering en aan de andere kant de kosten voor ontwikkeling en onderhoud van de openbare ruimte en voorzieningen.

Door beheersing van de kosten en het maken van keuzes moet een extra inspanning worden gedaan om de budgettaire neutraliteit voor het beheer, dienstverlening en onderhoud te behalen.

Wij stellen voor om voor het grondbedrijf, waaronder ook het project Ter Borch, regelmatig met een actualisatie te komen waarin niet alleen aandacht voor de exploitatie van het complex in het grondbedrijf, maar waarin ook aandacht voor de effecten van het complex op de uitvoering en beheer door de Algemene dienst. Deze rapportages van het grondbedrijf worden bij de Voorjaars en Najaarsnota gepresenteerd, en ook bij de jaarrekening zal hierover een rapportage worden opgesteld.

7.2 Onderzoek verzelfstandiging Openbaar Onderwijs

De verwachting is dat in 2008 het onderzoek naar een mogelijke verzelfstandiging van het openbaar onderwijs wordt afgerond. Wij gaan er bij het opstellen van de begrotingen van uit dat een mogelijke verzelfstandiging minimaal kosten neutraal zal verlopen.

8. Programma's, doelen en effecten

8.1. Programma's

De programmabegroting 2009 stellen wij op aan de hand van de 30 programma's die ook bij eerdere begrotingen zijn vastgesteld. Omwille van de continuïteit en vergelijkbaarheid van onze begrotingen en jaarrekeningen over een periode van enkele jaren stellen wij voor uit te gaan van de vastgestelde 30 programma's, zoals ook is opgenomen in de financiële verordening.

8.2. Doelen en effecten

Per programma zal goed en duidelijk worden aangegeven

- wat de beoogde maatschappelijke effecten zijn
- wat er wordt gedaan om deze effecten te bereiken
- wat dit mag kosten

Ook in de verantwoording gedurende het jaar over de voortgang van de doelen en de effecten zullen wij op deze vragen ingaan. De vorm waarin de voortgangsrapportages worden gepresenteerd sluit aan bij de begroting.

Wat zijn de beoogde effecten (wat willen we bereiken)

In 2006 is bij het opstellen van de begroting veel tijd besteed aan het meerjarig investeringsplan en de opzet en aansluiting bij een nieuw collegeprogramma. In 2008 zullen wij verder werken aan een verdere invulling van de indicatoren "wat willen we bereiken"

Verder is ons streven om dit zo concreet mogelijk aan te geven, wat aansluit bij de ontwikkeling van de indicatoren die in de programma's zijn genoemd.

Wat mag het kosten

Door de gemeenteraad is aangegeven dat het wenselijk is dat er een duidelijker beeld bestaat van de aard van de kosten die begroot zijn, zodat er inzicht ontstaat in de beïnvloedbaarheid van baten en lasten. Doel is dat er een duidelijkere relatie zichtbaar wordt tussen de vraag wat wordt er gedaan (de activiteiten en de plannen) en de vraag wat dit mag kosten. Uitgangspunt is wel dat dit niet ten koste mag gaan van de vergelijkbaarheid van de begrotingen

8.3. Ramingen per programma, verdeeldienst

Door middel van een verdeling van de (niet direct toe te rekenen) kosten aan de programma's wordt een inzicht gegeven in de totale lasten en baten per programma.

De kostenverdeelsystematiek is conform de systematiek in het jaar 2004.

Direct toe te rekenen baten en lasten worden direct binnen een programma verantwoord.

9. Algemene beschouwingen

Voor de algemene beschouwingen, die tijdens de behandeling van de voorjaarsnota op 24 juni 2008 is gepland, is de volgende informatie aanwezig

- Financiële kaders voor de begroting 2009 - 2012
- Actueel inzicht van de begroting 2008 en de meerjarenbegroting
- Voorstellen voor nieuw beleid voor de komende meerjarige periode, en een meerjarig overzicht van investeringen voor nieuw beleid.
-

Aan de hand van deze informatie willen wij u vragen in de vergadering waarin de algemene beschouwingen plaatsvinden te komen tot prioriteiten en kaders voor de invulling van doelen en activiteiten vanaf 2009, die wij vervolgens meenemen bij het opstellen van de begroting 2010 e.v.

Sluitende begroting

Een belangrijk uitgangspunt is het realiseren van een reëel sluitende begroting in meerjarig perspectief. Wij zullen bij het aanbieden van de begrotingen dat uitgangspunt steeds benadrukken. Wij stellen voor dat dit uitgangspunt steeds mee wordt genomen bij het doen van aanvullende voorstellen of aanpassingen op onze voorstellen.

10. Accountantscontrole 2008

Wij stellen voor dat de gemeenteraad vroeg in het jaar, liefst bij het vaststellen van de kaders voor de begroting 2009 ook richting geeft aan de controle voor het huidige jaar 2008, door in het 1^e kwartaal de accenten en het normenkader te benoemen waar de accountant naar zal kijken. Wij vinden dit een verdere verbetering van de Planning & Control cyclus.

Wij stellen voor dat uw gemeenteraad, mede vanuit de bevindingen van de accountant (januari / februari 2008), met normenkader en accenten komt. Dit sluit aan bij een advies dat ook door het audit comité is gedaan.

11. Begrotingsresultaat en planning werkzaamheden

11.1. Verwacht begrotingsresultaat / beschikbare structurele middelen in 2008 en verder

In de programmabegroting 2008 is al een meerjarenbegroting opgenomen. Hieronder worden de begrotingsresultaten per jaar 2008, 2009, 2010, 2011 nogmaals aangegeven, aangevuld met de prognose voor het jaar 2012 (op basis van ongewijzigde indexaties)

Ook de invloed van de uitgangspunten voor de begrotingen 2009 en verdere jaren zijn meegenomen in dit overzicht, voorzover ze afwijken van de uitgangspunten die al in de meerjarenbegroting zijn opgenomen.

	2008	2009	2010	2011	2012
Verwacht begrotingsresultaat in het jaar (actueel op basis van de Begroting 2008, blz <i>Aanpassingen Nj nota blz 3</i>)	59.059 V	412.589 V	-29.353 N	15.473 V	0 V
Actualisatie NJ nota 2007	17.337 V	17.337 V	17.337 V	17.337 V	17.337 V
Aanpassingj expl 2008	552.948 V	552.948 V	552.948 V	552.948 V	552.948 V
Accres 2009 uit sept circ 07		248.280 V	248.280 V	248.280 V	248.280 V
Accres 2010 uit sept circ 07			116.809 V	116.809 V	116.809 V
Accres 2011 uit sept circ 07				-16.822 N	-16.822 N
Actuele verwachting beschikbaar structurele middelen (correctie op NJ nota 2007, blz 3)	<u>629.344 V</u>	<u>1.231.154 V</u>	<u>906.021 V</u>	<u>934.025 V</u>	<u>918.552 V</u>
<i>invloeden door actualisatie en uitgangspunten kaderbrief 2008</i>					
Afschaffen van de premies WW (pseude premies) (4.5)	-100000 N	-200.000 N	-200.000 N	-200.000 N	-200.000 N
indexering 1.57% kosten GR (4.6)	-13.775 N	-14.016 N	-14.261 N	-14.511 N	-14.765 N
Verwacht cumulatief begrotingsresultaat	<u>515.569 V</u>	<u>1.017.138 V</u>	<u>691.760 V</u>	<u>719.514 V</u>	<u>703.787 V</u>
verwacht resultaat in het jaar	<u>515.569 V</u>	<u>501.569 V</u>	<u>-325.378 N</u>	<u>27.754 V</u>	<u>-15.727 N</u>

11.2. Planning van de werkzaamheden

De planning rondom de kaderstelling voor de begroting 2009 e.v. en de behandeling daarvan in de gemeenteraad ziet er als volgt uit:

Datum	Ambtelijke organisatie	B&W	Gemeenteraad
23 januari 2008	Kaderbrief in MT (1 ^e behandeling)		
29 januari 2008		Kaderbrief in B&W	
31 januari 2008		Aanbieden kaderbrief aan gemeenteraad	
2 ^e vergadering februari 2008			Kaderbrief op agenda van de gemeenteraad
24 juni 2008			Behandeling VJ nota en algemene beschouwingen
2 ^e vergadering oktober 2008			Behandeling begroting 2009

Deze kaderbrief is een belangrijk onderdeel van de beleidsbeslissingen van de gemeente Tynaarlo voor de komende jaren. De behandeling van deze kaderbrief is gepland voor de vergaderingen van 19 februari 2008. Wij denken dat het een gewenste situatie is dat de meest actuele inzichten opgenomen zijn in deze brief.

Wij wensen u goede vergaderingen over deze kaderbrief,

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders

mr. P. Post
secretaris

J. Rijpstra
burgemeester